

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

אזרחות

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(7×2)	—	14	נקודות
פרק שני	—	(10×2) + (14×1)	—	34	נקודות
פרק שלישי	—	(13×2)	—	26	נקודות
פרק רביעי	—	(13×2)	—	26	נקודות
סך הכול	—		—	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

שים לב: הבחינה מתחילה בעמוד 3.

השאלות

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על שני סעיפים מן השאלות 1-2 (לכל סעיף – 7 נקודות).

אפשר לבחור בסעיף אחד מכל שאלה או בשני סעיפים מאותה שאלה.

1. במסגרת רפורמה כלכלית נרחבת שנערכה בשנה האחרונה בהודו, הודיעה ממשלת הודו כי היא תפסיק לרכוש מן החקלאים את התוצרת החקלאית כפי שעשתה עד עכשיו. במקום זאת יצטרכו החקלאים למכור את תוצרתם בשוק החופשי.

בתגובה על כך, מאות אלפי חקלאים יצאו להפגנות גדולות ברחבי הודו ואף שבתו רעב. המפגינים דרשו מן הממשלה לבטל את הרפורמה ולהמשיך את המדיניות שהייתה נהוגה עד כה.

כדי למנוע את התפשטות ההפגנות של מתנגדי הרפורמה, חסמה ממשלת הודו את הגישה לאינטרנט. מנהיגי המחאה טענו כי חסימת האינטרנט מונעת מן המפגינים לפרסם את דרישותיהם ברשתות החברתיות השונות.

א. ציין והצג את סוג **מנגנון הפיקוח והביקורת** שבא לידי ביטוי בתגובת החקלאים.

הסבר כיצד סוג מנגנון זה בא לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג את אחת **מזכויות האדם** שנפגעה לטענת מנהיגי המחאה.

הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

2. עשרות כבדי שמיעה וחירשים הפגינו מול הכנסת בטענה שבזמן מגפת הקורונה רבים מהם מתקשים ליהנות משירותים שונים כמו כל שאר האזרחים. למשל, אחד המפגינים טען שכבדי השמיעה והחירשים מתקשים להשתמש בתוכנות לקיום ועידות וידאו, כמו "זום", שאינן מונגשות בשפת הסימנים, ולכן הם אינם מפיקים תועלת מתוכנות אלה כמו כולם. המפגינים דרשו מן הממשלה שכל השירותים הניתנים לכלל הציבור יינתנו גם בשפת הסימנים.

בעקבות ההפגנה ובעקבות פניות רבות של גורמים שונים, אישרה הממשלה להקים מוסד שיהיה אקדמיה לשפת הסימנים. במוסד זה יעסקו במחקר, בתיעוד שפת הסימנים, בדקדוק השפה ובקידומה. אחד השרים אמר כי משרדו יפעל לקידום הקמת מוסד זה, שמטרתו, בין השאר, להנגיש שירותים שונים לכבדי שמיעה ולחירשים.

א. ציין והצג את **הזכות** של כבדי השמיעה והחירשים שנפגעת לטענת המפגינים.

הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג את **תפקיד הממשלה** שבא לידי ביטוי בהקמת האקדמיה.

הסבר כיצד תפקיד זה בא לידי ביטוי בקטע.

פרק שני (34 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על שלוש שאלות:
על שתיים מן השאלות 3-7 (לכל שאלה – 10 נקודות),
ועל אחת מן השאלות 8-12 (לשאלה – 14 נקודות).

ענה על שתיים מן השאלות 3-7 (לכל שאלה – 10 נקודות).

3. הצג את הגישה הכלכלית-חברתית הסוציאל-דמוקרטית.

4. הצג שני תפקידים של הכנסת.

5. הצג אחד משני החוקים האלה:

— חוק שעות עבודה ומנוחה

או

— חוק בתי הדין הרבניים

6. הצג את סוג האחריות: אחריות מיניסטרואלית.

7. הצג שני הבדלים בין פקודה בלתי חוקית ובין פקודה בלתי חוקית בעליל.

ענה על אחת מן השאלות 8-12, על פי אחד מן האשכולות שלמדת (14 נקודות).

8. אשכול: העולם היהודי

- הצג שני מאפיינים של החברה הדתית-לאומית בישראל.
- הצג את העיקרון הדמוקרטי: **פלורליזם**.
- כיצד עקרון הפלורליזם מאפשר לחברה הדתית-לאומית לשמור על מאפייניה הייחודיים?

9. אשכול: תקשורת ופוליטיקה בישראל

- הצג את החוק נגד **בעלות צולבת**.
- הצג את העיקרון הדמוקרטי: **פלורליזם**.
- הסבר כיצד החוק נגד בעלות צולבת תורם לחיזוק עקרון הפלורליזם.

10. אשכול: בחירות ומפלגות

- הצג את שיטת הממשל הפרלמנטרי.
- הצג את עקרון הגבלת השלטון.
- הסבר כיצד עקרון הגבלת השלטון מתממש בשיטת הממשל הפרלמנטרי.

11. אשכול: רשויות מקומיות

- הצג שתי סיבות למינוי ועדה קרואה.
- הצג את סוג הזכויות: **זכויות פוליטיות / זכויות אזרח**.
- הסבר כיצד מינוי ועדה קרואה פוגע במימוש זכויות פוליטיות / זכויות אזרח.

12. אשכול: מעורבות אזרחית ופיקוח על רשויות השלטון

- הצג את המושג **מבקר המדינה**.
- הצג את עקרון הגבלת השלטון.
- הסבר כיצד מבקר המדינה מממש את עקרון הגבלת השלטון.

פרק שלישי (26 נקודות)

קרא את הקטע שלפניך, וענה על שתיים מן השאלות 13-15 (לכל שאלה – 13 נקודות).

בימים אלה מתקיים בכנסת דיון על הצעה להקים "מנגנון היועצות עם יהדות התפוצות" שיחייב את מדינת ישראל לשמוע את דעותיהם של יהודים מרחבי העולם בעניין החלטות שנקבעות בישראל ונוגעות להם. אולם הצעה זו, אם תתקבל, עשויה לפגוע במשמעות של האזרחות הישראלית.

ההצעה להקים מנגנון התייעצות עם יהודי התפוצות מעוררת את הקונפליקט היסודי בזהותה של מדינת ישראל: ישראל היא בית לעם היהודי, אך גם מדינה השואפת לקיים שוויון לכל אזרחיה. חוק השבות, שמעניק לכל יהודי כרטיס כניסה אוטומטי למדינת ישראל, מבטא אומנם את הצד היהודי במשוואה הזו, אך יהודי מפרזי או מניו יורק, שמגיע לישראל ורוצה להיות חלק בלתי נפרד מן המקום הזה חייב להפוך לשם כך לאזרח ישראלי. כך צריך להיות במדינה דמוקרטית: האזרחות, על כל מה שנובע ממנה, היא זו שמעניקה את הזכות להשפיע על מה שמתחולל במדינה במגוון דרכים, שאחת מהן היא לקבוע את זהותם של נבחרי הציבור.

ישראלים רבים נחשפים לקהילות יהודיות בעולם, וטוב שכך. המפגש הזה תורם להיכרות עם זהויות יהודיות מגוונות. בעקבות מפגש זה, הם מבקשים לחזק את הקשרים בין ישראל ובין יהודי התפוצות. אולם הקשר שלנו, היהודים בישראל, עם יהודי העולם שייך לכובע אחד שלנו: הכובע הדתי, הלאומי והתרבותי. את הכובע הזה חובשים יהודי מפתח תקווה ויהודי מניו ג'רזי, יהודייה מבואנוס איירס ויהודייה מרמת השרון. זוהי זהות תרבותית, דתית והיסטורית משותפת, חשובה ומשמעותית ואין להמעיט בערכה. אולם היהודים בישראל חובשים כובע נוסף – אזרחי, שאותו חובשים גם אזרחים ערבים מאום אל-פחם או מטייבה.

ביני לבין היהודי מניו יורק כרותה ברית של עם בעל עבר משותף; ביני לבין האזרח הערבי מנצרת כרותה ברית אזרחית: שנינו חיים באותה פֶּבֶרֶת ארץ, בוחרים את מנהיגינו, מממנים במיסים שלנו את פעולות הממשלה וקושרים את גורלנו יחד במקום הזה לטוב ולרע. הברית הזאת, ולא הברית עם היהודי מניו יורק, היא הברית הישראלית החשובה והמשמעותית בכל מה שקשור לעתידו של המקום הזה.

אין הכוונה שצריך להתעלם מקולם של יהודי התפוצות, ובוודאי שלא להתנשא עליהם, בייחוד משום שאנו נהנים מתרומתם לתדמיתה של מדינת ישראל בעולם ומן הכספים שהם מגייסים לטובתה. דלת המדינה פתוחה תמיד לפני יהודי העולם המבקשים לבנות בה את ביתם, אך אין להעדיף את הברית עם יהודי התפוצות על פני הברית עם כלל האזרחים שחיים בישראל.

מדינת ישראל היא ביתם של אנשים שבחרו לחיות בה, והם, ורק הם, יקבעו באופן ישיר את גורלה. אם ישראל תהיה ביתו של העם היהודי כולו לפני שתהיה בית לאזרחי ישראל, יהודים ולא יהודים, היא תמעל בתפקידה ותפר את החוזה הבסיסי בין המדינה ובין אזרחיה.

(מעובד על פי א' הורביץ, "ישראל היא ביתם של כל היהודים אבל קודם של אזרחיה", **מקור ראשון**, 28/10/20)

ענה על שתיים מן השאלות 13-15 (לכל שאלה – 13 נקודות).
שים לב: בחלק הראשון של כל שאלה (הצגת מושג) ענה על פי מה שלמדת, ולא על פי הקטע.
בחלק השני של השאלה ענה על פי הקטע.

13. הצג את העמדה ("חלום"): **מדינת לאום יהודית אתנית-תרבותית-דמוקרטית**.
הסבר כיצד עמדה זו באה לידי ביטוי בקטע.

14. הצג את **חובות האזרח**.
הסבר כיצד אחת מחובות האזרח באה לידי ביטוי בקטע.

15. הצג שני ביטויים ליחס של יהודי התפוצות למדינת ישראל.
הסבר כיצד אחד הביטויים של היחס של יהודי התפוצות למדינת ישראל בא לידי ביטוי בקטע.

פרק רביעי (26 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על שתי שאלות: על אחת מן השאלות 16-18, ועל אחת מן השאלות 19-20 (לכל שאלה – 13 נקודות).

ענה על אחת מן השאלות 16-18 (13 נקודות).

16. לקראת הבחירות האחרונות לכנסת הועלה חשש כי אזרחים חולי קורונה ואזרחים מחויבי בידוד לא יוכלו להשתתף בבחירות. לכן הוצעה ועדת הבחירות המרכזית להציב ביום הבחירות קלפיות מיוחדות שההצבעה בהן תהיה בשיטת "הצבע וסע" מתוך המכונית. קלפיות כאלה יאפשרו לאזרחים חולי קורונה ומחויבי בידוד לממש את זכותם להצביע.

— ציין והצג את התנאי לקיום **בחירות דמוקרטיות** המתממש בהצעה של ועדת הבחירות המרכזית. הסבר כיצד תנאי זה בא לידי ביטוי בקטע.

17. בשנה האחרונה חתמה מדינת ישראל על הסכמי שלום עם כמה מדינות ערביות במזרח התיכון. אחת מהן היא סודן. הנציגים הישראליים שהיו מעורבים בתהליך חתימת ההסכם אמרו כי זהו צעד היסטורי חשוב עבור המזרח התיכון, והוסיפו כי מלבד תרומתו לקידום השלום, הוא יוביל גם למיזמים כלכליים המשותפים למדינות באזור. עוד אמרו הנציגים, כי הם מקווים שמדינות ערביות נוספות יחתמו גם הן על הסכם שלום עם מדינת ישראל.

— ציין והצג את ה**פנייה**, מבין הפניות לגורמים שונים בהכרזת העצמאות, המתממשת בדברי הנציגים הישראליים. הסבר כיצד פנייה זו באה לידי ביטוי בקטע.

18. ראש עיר נעצר בחשד כי עבר עבירות של מרמה והפרת אמונים. על פי החשד, ניצל ראש העיר את מעמדו כדי לקדם אינטרסים של איש עסקים בעיר. לטענת המשטרה, ציפה ראש העיר כי איש העסקים יתמוך בו בבחירות הקרובות.

— ציין והצג את **סוג העבריינות** שבה נחשד ראש העיר. הסבר כיצד סוג עבריינות זה בא לידי ביטוי בקטע.

ענה על אַחת מן השאלות 19-20 (13 נקודות).

19. בעת האחרונה התעורר דיון ציבורי בשאלה אם לבג"ץ יש סמכות לשנות או לבטל חוקים בכלל וחוקי יסוד בפרט.

יש הטוענים כי לבג"ץ יש סמכות כזאת ויש הטוענים כי אין לו סמכות כזאת.

הבע את עמדתך בעניין זה. הצג שני נימוקים המתבססים על מושגים מתחום האזרחות – נימוק אַחד

לעמדתך ונימוק אַחד (אחר) לעמדה המנוגדת לשלך.

בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:

א. טענה – הצג את עמדתך באופן ברור.

ב. הנמקת עמדתך – הצג נימוק לעמדתך המבוסס על מושגים וידע מלימודי אזרחות.

ג. הנמקת העמדה המנוגדת – הצג נימוק לעמדה המנוגדת לעמדתך, המבוסס על מושגים וידע

מלימודי האזרחות.

20. כדי להתמודד עם התפשטות נגיף הקורונה בישראל הציע משרד הבריאות את תוכנית "הרמזור". על פי

התוכנית, רק בערים שרמת התחלואה בהן גבוהה במיוחד יוטלו הגבלות על התושבים, וזאת כדי שלא להגביל

גם תושבים בערים שבהן רמת התחלואה נמוכה. ההגבלות העיקריות שיוטלו בערים "אדומות" הן סגירת

מערכת החינוך, סגירת המסחר ואיסור לצאת מחוץ לעיר.

יש התומכים ביישום תוכנית "הרמזור" ויש המתנגדים לכך.

הבע את עמדתך בעניין זה. הצג שני נימוקים המתבססים על מושגים מתחום האזרחות – נימוק אַחד

לעמדתך ונימוק אַחד (אחר) לעמדה המנוגדת לשלך.

בכתיבתך הקפד על הרכיבים האלה:

א. טענה – הצג את עמדתך באופן ברור.

ב. הנמקת עמדתך – הצג נימוק לעמדתך המבוסס על מושגים וידע מלימודי אזרחות.

ג. הנמקת העמדה המנוגדת – הצג נימוק לעמדה המנוגדת לעמדתך, המבוסס על מושגים וידע

מלימודי האזרחות.

בהצלחה!